

Posudek na diplomovou práci Svitlany Izmaylovové

Asymetrie výrazových prostředků mezi češtinou a ruštinou Problematika odborného překladu

Diplomantka si pro svou práci zvolila velmi zajímavé téma a k jeho zpracování přistoupila velmi seriózně. Analýza odborného stylu a problematika jeho překladu je navíc velmi aktuální. Seznámila se s patřičnou ruskou i českou odbornou literaturou a na základě tohoto studia přistoupila k analýze vybraných odborných humanitních textů. Texty analyzovala velmi důkladně, jak o tom svědčí přílohy její diplomové práce. K jazyku přistupuje komplexně, tzn. všímá si stránky morfologické, syntaktické, lexikální i stylistické. Všímá si přednostně roviny morfologicko-syntaktické a také lexikální. Podrobně se zajímá o způsoby překládání neurčitých slovesných forem: infinitivu, verbálního substantiva (které je součástí nominální vazby), přechodníku a přídavného jména slovesného. Svými výsledky v podstatě potvrdila závěry, k nimž dospěla česká rusistika a bohemistika již v druhé polovině 20. století.

Poněkud neorganicky je k diplomové práci připojena kapitola čtvrtá, nazvaná „O autorech ruských textů a o Ruské akci v Československu“, sama o sobě zajímavá, i když poněkud kusá. Pravděpodobně by bylo logičtější, kdyby tvořila úvod k celé práci a osvětlila tak motivaci autorky při výběru analyzovaných textů.

Diplomantka by měla motivaci výběru analyzovaných textů a jejich překladů podrobněji vysvětlit, měla by také více reflektovat dobu jejich vzniku. Z bibliografie je patrné, že text B. Tomaševského byl vydán v roce 1996, ale vznikl v roce 1927 (z kterého roku pochází český překlad z diplomové práce patrně není); totéž lze říci i o dvou dalších klíčových textech (V. Šklovskij – vznik r. 1933, analyzováno vydání z r. 1983, překlad do češtiny ?; R. Jakobson – vznik 1980, vydání v ruštině ?, překlad z r. 2003). Bylo by asi třeba vzít v úvahu fakt, že první z analyzovaných děl pochází z roku 1927 a poslední z roku 1980 – to je ve vývoji jazyka poměrně dlouhá doba.

Autorka diplomové práce prokázala při jejím zpracování patřičnou pečlivost, schopnost lingvistického myšlení i schopnost analýzy jazykového materiálu, bohužel se nevyvarovala některých věcných či formálních nedostatků.

Na s. 7 uvádí zavádějící příklad na infinitiv beze spony – *Je slyšet hudbu* – .

Na s. 12 mluví o *krátkém tvaru přídavného jména*; v české terminologické tradici se užívá termínu jmenná forma adjektiva; podobně na s. 8 hovoří o *činiteli děje*, v češtině se užívá výrazu původce děje.

Na s. 18 se dočteme, že *-li* je částice, na s. 38 hodnotí *-li* jako spojku.

V celém textu by bylo vhodnější nahradit výraz *používat* (například infinitiv) výrazem *užívat*.

Autorka opakovaně tvrdí (např. na s. 33), že se v dnešní češtině *skoro neužívá* přechodníků – s tímto tvrzením by se dalo polemizovat, v odborných textech (zvláště právnických a diplomatických) je jejich výskyt poměrně častý; sama diplomantka přechodníku ve svém textu užila, a to na s. 55.

Co míní diplomantka větou *Všechny typy přídavného jména slovesného se skloňují podle vzoru mladý nebo jarní* (s. 41)?

Při čtení diplomové práce zarazí jazyková kompetence diplomantky. V textu je řada rusismů, např. na s. 48 (*pracovat nad tímto problémem*), na s. 11 a 15 (*potvrzení tomu je...*) i jinde. Diplomantka chybí ve výrazech obsahujících počítaný předmět – např. s. 21 (*Vyskytuje se tři příklady,..., Jak ukazují příklady, kterých se vyskytlo jen tři...*) atd.; chybí

v morfologii lingvistických termínů (*substantiv zůstává ve funkci příslovečného určení – s. 18, o tvaru verbálního substantivu – s. 14, krátký tvar adjektivu – s. 12 i jinde*). Velmi často užívá zcela nevhodně reflexivního pasiva, např. na s. 4 (*v kapitole O autorech ruských textů a o Ruské akci v Československu se krátce popisuje o osudech jazykovědců a literárních vědců...*), na s. 24 (*Porovnávaly se originál a překlad textu Tomaševského...*), na s. 54 (*Je na místě, aby bylo řečeno několik slov o autorech a knihách, na základě textů kterých se dělala analýza asymetrie výrazových prostředků., ... kniha se vydává až v roce 1933*) apod.

Z textu diplomové práce je patrné, že zvládnutí českého odborného stylu činí diplomantce potíže, řada vět v diplomové práci je poznamenána ruskou syntaxí – týká se to především pořadí enklitik (např. na s. 49 – *Při analýze se odborného textu s humanitním zaměřením vyskytly příklady, na základě kterých můžeme říct:*) a přívlastkových vět – např. s. 3 (*Ruské texty pochází od autorů, osud kterých byl spojen buď s Československou republikou v období 20-30-ch let, nebo s nucenou emigrací (do různých evropských států) po vítězství bolševiků v Rusku*), s. 51 (*... při analýze textu se vyskytly příklady, na základě kterých je možné...*) a mnohde jinde. Některé diplomantčiny věty jsou jen těžko srozumitelné, jiné nemůžeme hodnotit jinak, než jako agramatické - s. 7: *Ale je to potvrzením tomu, že se neurčitý slovesný tvar používá v ruštině častěji než v češtině, a to v nejrůznějších funkcích.*; s. 12: *krátký tvar přídavného jména se mění v cílovém jazyce v adverbium nebo přídavné jméno, které pokud je zároveň jmennou součástí predikátu, tak predikátu v jiné větě.*; s. 21: *Je pro ruštinu vyhovující, že předmět je vyjádřen substantivem.*; s. 52: *Použití sémanticky nadbytečných slov ve větě je charakteristické pro ruštinu, ale se stává, že se v češtině vyskytne příklad se sémanticky oslabeným slovem ve větě.*; s. 55: *Jestli V. Šklovskij a B. Tomaševskij se vrátili do bolševického Ruska, nebo nikdy odtud neodjeli, tak R. Jakobson postupoval úplně opačným směrem. Připomínaje osud světoznámého filologa je možné navázat na osudy jiných ruských vědců, kteří se zachovali podobně Jakobsonovi a emigrovali z Ruska po vítězství bolševiků.*; s. 56: *Však sovětské úřady nepovolily rodině jazykovědce odjet do Prahy. Nepodařilo se Nikolaji Nikolajeviči získat místo profesora na univerzitě. A z těchto důvodů odjel N. N. Durnovo do SSSR, kde byl zatčen a v roce 1937 popraven.*; s. 57: *Těch, kdo zůstal na svobodě a ztotožnil se se sovětským myšlením a způsobem života, skoro nebylo (příklad filolog L. Kopeckij).*; s. 54: *Po návracení zůstal v Rusku natrvalo a poslední desítky let byl uznáván za úspěšného vědce ve svém oboru, vycházeli mu knihy, dostával počest.*

I přes výše uvedené výtky je možno konstatovat, že Svitlana Izmaylovová předložila k obhajobě diplomovou práci, která splňuje podmínky kladené Univerzitou Karlovou na diplomové práce svých absolventů. Rád ji doporučuji k obhajobě.

V Praze dne 27. 8. 2007

PhDr. Jiří Hasil
Ústav bohemistických studií